

Poznań, 29 lipca 2021 r.

dr hab. Grażyna Dehnel, prof. UEP
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Instytut Informatyki i Ekonomii Ilościowej
Katedra Statystyki
61-875 Poznań, al. Niepodległości 10

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Joanny Czerepko

**pt. „Uwarunkowania zakupów transgranicznych na przykładzie klientów z obwodu
kaliningradzkiego”**

napisanej pod kierunkiem naukowym prof. UG, dr. hab. Kamili Migdał-Najman

Uniwersytet Gdański

Podstawa formalna

Podstawę formalną przygotowania niniejszej recenzji stanowi uchwała Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 22 kwietnia 2021 roku.

Tematyka pracy

Przedstawiona do recenzji praca jest bardzo ciekawą rozprawą naukową dotyczącą zakupów transgranicznych. Podjęto w niej tematykę będącą przedmiotem coraz większego zainteresowania, zwłaszcza w kontekście dynamicznie rozwijającego się elektronicznego handlu transgranicznego. Zapoczątkowane w latach 80-tych zmiany w uregulowaniach prawnych związane z przekraczaniem granic sprawiły, że więcej osób zamieszkujących przygraniczne tereny decyduje się na podróż poza granicę kraju w celu dokonania zakupów. W licznych jednodniowych wycieczkach, wyjazdach prywatnych czy służbowych zakupy stają się często dość istotnym elementem, którego ekonomiczny wymiar trudno pominąć. Poruszona w pracy problematyka nie ogranicza się jednak do zakupów transgranicznych, ma ona znacznie szerszy zasięg. Dotyczy bowiem całej działalności gospodarczej związanej z świadczeniem różnorodnych usług mających charakter transgraniczny.

Z reguły wyniki prowadzonych badań empirycznych dostarczają informacji na temat handlu transgranicznego na bardzo ogólnym poziomie przestrzennym, tj. dla krajów. W polskiej literaturze przedmiotu, w mojej ocenie, występuje luka w zakresie analiz

poświęconych tej problematyce w ujęciu lokalnym. W recenzowanej rozprawie doktorskiej podjęto udaną próbę jej uzupełnienia. Dodatkowo oryginalnym wkładem jest uwzględnienie w badaniu różnicowania się profilów konsumenckich w zależności od odległości od granicy państwa. Autorka wyraźnie podkreśla w pracy wymiar przestrzenny badania.

Oceniając zatem wartość pracy z punktu widzenia podjętej problematyki badawczej stwierdzam, że wybór tematu rozprawy – przede wszystkim z ekonomicznego i poznawczego punktu widzenia - jest trafny i w pełni uzasadniony.

Cel pracy, hipotezy badawcze, struktura pracy

W pracy z pewnością na podkreślenie zasługuje skrupulatność w przedstawianiu kolejnych etapów badania. Tak więc, na początku sformułowano pięć pytań badawczych. W dalszej części zaprezentowano cel badania. Jest on określony jasno, choć w mojej ocenie nieco zawężony w odniesieniu do treści przedstawionych w dysertacji – przeprowadzone badanie bowiem miało szerszy wymiar. Zasadniczym celem pracy była analiza zakupów klientów transgranicznych zamieszkujących obwód kaliningradzki obejmująca między innymi takie obszary jak: zwyczaje i motywacje zakupowe, ocenę centrów handlowych, charakterystykę koszyka dóbr i usług, profil konsumencki (s.6). Cel główny doprecyzowuje pięć celów szczegółowych jednoznacznie wskazujących na poznawczy charakter pracy (s.6).

Wskazane przez Doktorantkę pytania i cele badawcze stały się podstawą do sformułowania sześciu hipotez. Sugerowałabym jednak nieznaczne przeredagowanie dwóch z nich (H2 i H5) na odpowiednio:

H2: Istotnym czynnikiem motywującym klientów transgranicznych **do zakupów** jest wybór towarów...

H5: Czynniki motywujące klientów transgranicznych z obwodu kaliningradzkiego **do zakupów**.....

Struktura pracy podporządkowana jest realizacji celu głównego, jak i celów szczegółowych, a co za tym idzie, również weryfikacji hipotez badawczych. Rozprawa doktorska liczy 227 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, wniosków końcowych, streszczenia, literatury, spisu tabel, rysunków, czterech załączników. Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny. Zachowano w niej właściwe proporcje klasycznego opracowania naukowego, kładąc jednak szczególny nacisk na wymiar poznawczy.

Pierwsze trzy rozdziały mają charakter teoretyczny. Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do tematyki handlu transgranicznego. Przedstawiono tutaj między innymi trzy, wyróżnione w literaturze przedmiotu, podstawowe podejścia do zakupów transgranicznych, wyjaśniono przyjęte w pracy założenia, definicje pojęć oraz klasyfikacje. Ostatnia część rozdziału poświęcona jest zakupom transgranicznym w świetle badań marketingowych.

W rozdziale drugim przedstawiono uwarunkowania rozwoju handlu transgranicznego. Wskazano i scharakteryzowano zarówno czynniki rozwoju zakupów transgranicznych, jak i czynniki wpływające na klientów dokonujących zakupów. W rozdziale zwrócono uwagę na istotny element, jakim jest oddziaływanie zakupów transgranicznych na środowisko lokalne klientów. Tę część pracy kończą rozważania dotyczące wpływu przygranicznych bazarów na kształtowanie się zakupów transgranicznych.

W rozdziale trzecim w sposób syntetyczny, usystematyzowany i niezwykle ciekawy przedstawiono problem zakupów transgranicznych na świecie. Odwołano się do licznych przykładów opierając się na bogatej literaturze. Jeden z podrozdziałów poświęcony jest rozwojowi zakupów transgranicznych w Rzeczpospolitej Polskiej.

Czwarty rozdział stanowi wprowadzenie do badania empirycznego. Zawarto w nim wielowymiarową charakterystykę obwodu kaliningradzkiego uwzględniającą tło historyczne.

Ostatni rozdział rozprawy ma charakter empiryczny. Opisano w nim szczegółowo wszystkie etapy badania poczynając od przyjętych założeń, poprzez tworzenie bazy danych, wybór metod badawczych, aż po analizę.

W ostatniej części dysertacji w syntetyczny sposób przedstawiono wyniki i wnioski z przeprowadzonej pracy badawczej. Autorka odwołując się do sformułowanych we *Wstępie* hipotez przedstawia wyniki procesu weryfikacyjnego.

Rozprawa doktorska oparta jest na literaturze obejmującej 210 pozycji wśród których dominuje literatura angielskojęzyczna. Są to zarówno książki i artykuły w czasopismach naukowych, jak i różnorodne opracowania i raporty.

Podsumowując można stwierdzić, że struktura całej pracy jest poprawna. Podział na rozdziały logiczny i odpowiadający rozwiązaniu problemu badawczego.

Ocena merytoryczna pracy

Ogólna ocena rozprawy doktorskiej jest pozytywna. Doktorantka dobrze poradziła sobie z rozwiązaniem sformułowanego problemu badawczego. W mojej ocenie jest to przykład

rzetelnie zaprojektowanego, przeprowadzonego i opisanego badania. Praca została przygotowana bardzo starannie. Zdarzają się, jak w przypadku każdego obszerniejszego opracowania, drobne błędy redakcyjne i literówki. I tak na przykład nie znalazłam w „Literaturze” pozycji *Twierdza Kaliningrad, 2019*, na którą powoływano się w pracy. Ponadto proponowałabym, aby przy nielosowym doborze próby w zwrotach: „losowanie respondentów” czy „losowanie według wygody” stosować zamiast słowa „losowanie” słowo „dobieranie”.

Wśród wartościowych osiągnięć, które w moim uznaniu również zasługują na podkreślenie znalazły się:

- Oryginalność postawionego problemu naukowego, jak i umiejętność prowadzenia badania naukowego.
- Praca stanowi wypełnienie luki w obszarze badań dotyczących handlu transgranicznego w ujęciu lokalnym, dodatkowo uwzględniając różnicowanie się profili konsumenckich w zależności od odległości od granicy państwa.
- Analiza oparta jest na danych pierwotnych - w ramach badania empirycznego przygotowano i przeprowadzono badanie ankietowe konstruując oryginalną bazę danych
- Podjęta problematyka wymuszała prowadzenie badania w dwóch językach: polskim i rosyjskim.
- Dysertacja oparta jest na bogatej bibliografii. Zarówno treść poszczególnych rozdziałów, jak i załączników wskazują jednoznacznie na to, że procesowi ich powstawania towarzyszyły dogłębne studia literaturowe.
- Zaletą recenzowanej rozprawy doktorskiej jest to, że na końcu ostatniego rozdziału przedstawiono rekomendacje dotyczące rozwoju handlu transgranicznego.

W świetle przedstawionej powyżej oceny rezultatów recenzowanej pracy stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Joanny Czerepko pt. „Uwarunkowania zakupów transgranicznych na przykładzie klientów z obwodu kaliningradzkiego” spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym. Tym samym wnoszę o dopuszczenie Pani Joanny Czerepko do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, 29 lipca 2021 r.

